

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

The collection of scientific works

Vol. 18

Rivne - 2026

ISSN 2522-1590 (Online)
ISSN 2522-1582 (Print)

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

Випуск XVIII

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ**
м. Рівне – 2026

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ
УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Rivne State University of the Humanities
Department of wind and percussion instruments of RSHU**

**THE HISTORY OF FORMATION
AND DEVELOPMENT PROSPECTS OF WIND MUSIC
IN THE CONTEXT OF NATIONAL CULTURE
OF UKRAINE
AND ABROAD COUNTRIES**

The collection of scientific works

Vol. 18

**Rivne
2026**

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра духових та ударних інструментів**

**ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ДУХОВОЇ МУЗИКИ В КОНТЕКСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ТА ЗАРУБІЖЖЯ**

До 85-річчя Рівненського державного гуманітарного університету

Збірник наукових праць

Випуск 18

Рівне - 2026

УДК 780.8:780.64

I-90

*Рекомендовано до друку Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету.
Протокол № 5 від 18 травня 2026 р.*

I-90 Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя : зб. наук. пр. Вип. 18 / упоряд.: С. Д. Цюлюпа ; ред. кол.: С. Д. Цюлюпа, Я. В. Сверлюк, О. П. Палаженко та ін. – Рівне : НУВГП, 2026. – 157 с.

У збірнику містяться результати наукових досліджень у жанрі духової музики, поєднані різні підходи дослідників до розкриття питань з історії виконавства на духових інструментах, створення духових оркестрів та перспективи їх розвитку, а також з методики викладання гри на духових інструментах.

Збірник наукових праць РДГУ «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя» зареєстровано Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення, рішення від 25.01.2024 № 183. Ідентифікатор медіа R30-02251.

Збірник наукових праць РДГУ «Історія становлення та перспективи розвитку духової музики в контексті національної культури України та зарубіжжя» індексується міжнародними наукометричними базами даних Google Scholar та Academic Resource Index Research Bib.

ISSN 2522-1590 (Online)

ISSN 2522-1582 (Print).

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Цюлюпа Степан Данилович**, кандидат педагогічних наук, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Сверлюк Ярослав Васильович**, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету музичного мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Палаженко Олег Петрович**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри духових та ударних інструментів Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редколегії:

Карп'як А.Я., доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка;

Lato Piotr (Лято Пьотр), доктор габлітований, професор, проректор з наукової та творчої роботи Академії музики у Кракові імені Кшиштофа Пендерецького (Республіка Польща);

Качмарчик В.П., доктор мистецтвознавства, професор кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України;

Славінська Рада, доктор мистецтвознавства, професор Академії музичного, танцювального та образотворчого мистецтва в Пловдиві (Республіка Болгарія);

Круль П.Ф., доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри виконавського мистецтва Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника;

Громченко В.В., доктор мистецтвознавства, професор, проректор з наукової, творчої та міжнародної діяльності Дніпровської академії музики;

Вовк Р.А., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри дерев'яних духових інструментів Національної музичної академії України;

Буркацький З.П., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри духових та ударних інструментів Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової;

Овчар О.П., кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри оркестрових духових та ударних інструментів Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського;

Слупський В.В., кандидат мистецтвознавства, професор кафедри мідних духових та ударних інструментів Національної музичної академії України;

Цюлюпа Н.Л., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інструментального виконавства Рівненського державного гуманітарного університету;

Закопєць Л.М., кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, директор Львівського державного музичного ліцею імені Соломії Крушельницької.

Упорядник: професор Цюлюпа С. Д.

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2026

© Національний університет водного господарства та природовикористання, 2026

З М І С Т

Історія та теорія музичного мистецтва

Вовк Р.А. Ювіляри НМАУ – корифеї духового мистецтва України!.....	5
Кушнір А.Я., Пухляк М.Є. Міжнародний фестиваль «Kyiv Flute Days» (Київські флейтові дні) в українському і світовому соціокультурному просторі.....	17
Цюлюпа С.Д. Відділ духових та ударних інструментів Бурштинської ДМШ в музичній культурі Прикарпаття.....	23
Мельник О.Ю. Величний поступ військових духових оркестрів України: історія, функціонування та сучасні трансформації.....	37
Подольчук В.В., Цюлюпа Н.Л. Творчі здобутки Володимира Гриця в контексті діяльності Тернопільського муніципального духового оркестру «Воля».....	44
Гнатишен І.С. Циклова комісія духових та ударних інструментів Кам'янець-Подільського фахового коледжу культури і мистецтв у системі музичної освіти Поділля.....	49
Лисий Р.О. Традиції та сучасні тенденції розвитку духових оркестрів Хмельниччини.....	54
Димченко С.С., Димченко К.С., Печерська І.О. Еволюція ролі ударних інструментів у музичному мистецтві ХХ століття.....	59

Педагогіка та методика духового виконавства

Бондарчук В.І. Засоби виконавської виразності гри на хроматичній валторні: педагогічний та виконавський аспекти.....	66
Вар'янюк О.І. Арії для труби в ораторіях Г.Ф. Генделя. Технічні та стилістичні труднощі.....	75
Андрусенко С.Л. Кларнетове виконання романтизму ХІХ століття та його роль у розвитку кларнетової музики.....	81
Ткачук В.В. Оркестрове виконавство як чинник професійного розвитку студента – інструменталіста.....	86
Концевич О.Ю. Новостворені тренажери-аналізатори виконавського видиху для виконавців на духових інструментах.....	91
Дондаков Ю.М. Камерний ансамбль у процесі формування молодого музиканта: мій досвід.....	96
Кашперський В.П. Основні етапи підготовки трубача до конкурсного виступу: психологічні та методологічні аспекти.....	101
Терлецький М.М., Палащенко О.П. Музична пам'ять музиканта-духовика та шляхи її вдосконалення.....	106
Закопеч М.Л. Розвиток музично-слухової уваги у структурі професійної підготовки музиканта-духовика.....	112
Малоголовець О.Ю. Інноваційні технології формування музичних здібностей музиканта-ударника.....	118
Пастушок Т.В. Особливості діяльності диригента дитячого оркестрового колективу в умовах сучасності.....	122
Сиротюк Д.М., Петришин Д.М., Ворончак І.І. Роль і функції керівника ансамблевого колективу в музично-педагогічному процесі.....	127
Филипчук М.С. Специфіка навчання здобувачів вищої освіти в естрадному оркестрі на кафедрі естрадного та вокально-хорового мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету.....	132

Сивохіп С.В., Саморук В. Макух Д.Є. Інструментально-виконавська підготовка вчителів музичного мистецтва: зміст і шляхи реалізації.....	136
Дупіряк П.О. Педагогічні умови розвитку технічної майстерності учнів у класі труби	142
Презентація сучасних наукових, навчально-методичних та нотних видань духовиками України та зарубіжжя (2014–2026 роки)	146

УДК 378.14:785.1

Филипчук Мирослав Степанович*кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри естрадного
та вокально-хорового мистецтва**Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4255-5971>**СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЕСТРАДНОМУ
ОРКЕСТРІ НА КАФЕДРІ ЕСТРАДНОГО ТА ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО МИСТЕЦТВА
РІВНЕНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Анотація. У статті розкрито специфіку навчання здобувачів у естрадному оркестрі кафедри естрадного та вокально-хорового мистецтва Рівненського державного гуманітарного університету як важливого складника професійної підготовки майбутніх музикантів. Проаналізовано особливості формування виконавських умінь, розвитку музичного слуху, ритмічного чуття, ансамблевої злагодженості та навичок читання з листа. Висвітлено роль диригента у координації творчого процесу, формуванні художнього мислення та інтерпретаційної культури здобувачів. Наголошено на значенні практико-орієнтованого підходу, репетиційної та концертної діяльності як середовища професійного зростання. Окреслено педагогічні умови, що сприяють розвитку творчої індивідуальності, відповідальності та сценічної культури майбутніх фахівців.

Ключові слова: естрадний оркестр, творчі здібності, музично-виконавські уміння, керівник.

Abstract. The article reveals the specifics of training applicants in the pop orchestra of the Department of Pop and Vocal and Choral Art of Rivne State Humanitarian University as an important component of the professional training of future musicians. The features of the formation of performing skills, the development of musical ear, rhythmic sense, ensemble coherence and reading skills from a letter are analyzed. The role of the conductor in coordinating the creative process, forming artistic thinking and interpretive culture of applicants is highlighted. The importance of a practice-oriented approach, rehearsal and concert activities as an environment for professional growth is emphasized. Pedagogical conditions that contribute to the development of creative individuality, responsibility and stage culture of future specialists are outlined.

Keywords: pop orchestra, creative abilities, musical and performing skills, leader.

Постановка проблеми. Сучасні процеси розвитку українського суспільства, його демократизації та національно-культурного відродження зумовлюють оновлення змісту й форм освітньої діяльності. У цих умовах особливої ваги набуває колективне навчання й виховання як простір, у якому формується не лише фахова компетентність, а й світоглядна зрілість особистості. Саме в колективі здобувач отримує можливість реалізувати власний творчий потенціал, набути практичних умінь і навичок, розвинути комунікативні якості та відчутти себе частиною єдиного художнього цілого.

Проблематика розвитку оркестрового виконавства розглядалася у працях Ф. Вейнгартнера, Ш. Мюнша та інших дослідників. У цих роботах основна увага приділяється диригентській практиці, зокрема вдосконаленню методів управління оркестром, а також питанням інтерпретації музичних творів і пошуку ефективних шляхів художнього впливу на виконавський колектив.

Певні аспекти народно-оркестрового виконавства досліджено в монографічних працях Ю. Бай, Г. Бродського, О. Ільченка, М. Малахова, де розглядаються проблеми підвищення художнього рівня звучання аматорських оркестрів. Автори пропонують поетапну систему роботи над музичним твором, що включає ознайомлення, детальне опрацювання нотного

матеріалу та засвоєння технічних і виконавських прийомів, а також визначають критерії художньої інтерпретації.

Разом із тим навчання студентів в естрадному оркестрі залишається недостатньо вивченим напрямом музично-педагогічної науки і потребує подальшого теоретичного та методичного осмислення. У науковій літературі окремі його аспекти висвітлено лише частково, зокрема у працях О. Сергієнка та В. Василевського, що свідчить про фрагментарність досліджень у цій сфері. Таким чином, зазначена проблема залишається актуальною та потребує системного наукового опрацювання.

Метою статті є висвітлення специфіки навчально-творчої діяльності в естрадному оркестрі, а також визначення ключових напрямів організації репетиційного процесу.

Виклад основного матеріалу. Естрадний оркестр – це колективна форма навчання, яка здійснює вплив на розвиваючі та формуючі функції здобувачів як в колективі, так і через колектив, організовує навчальний процес таким чином, де питання колективної діяльності тісно взаємозв'язані з розвитком та вихованням кожного учасника в цілому.

Оркестровий колектив формується на основі спільної діяльності здобувачів, спрямованої на досягнення єдиної мети – художньо переконливого відтворення музичних творів. У процесі опанування техніки гри на інструменті, опрацювання репертуару та узгодження виконавських параметрів – штрихів, темпів, динаміки, ритмічних структур і художньої інтерпретації – між учасниками виникають і розвиваються творчі взаємозв'язки. Спільна мета та колективна праця забезпечують ефективну організацію навчально-творчої діяльності, сприяють формуванню в студентів почуття колективізму, відповідальності та свідомого ставлення до оркестрових занять.

Навчання в естрадному оркестрі сприяє всебічному розвитку музичних здібностей здобувачів. Цьому підпорядковані різноманітні вправи, спрямовані на налаштування інструментів і забезпечення стійкої інтонаційної точності, виконання гам, акордових послідовностей, удосконалення якості звуковидобування, роботи над атакою звука, темпом, ритмічною організацією та іншими засобами музичної виразності. Але найбільш ефективно розвиток музичних здібностей здобувачів відбувається у процесі вивчення музичних творів.

Під час цієї роботи до загальних засобів музичної виразності додаються специфічні оркестрові технології: виклад фактури музичних творів у багатотембральному звучанні, співвідношення окремо взятих різноманітних акордових звуків оркестровими групами, динамічні й темброві співвідношення та протиставлення звучання оркестрових груп, різнопланове відтворення певних ритмічних малюнків, використання значної кількості штрихів тощо. Як слушно, зауважував Б. Лятошинський: «Справжнє мистецтво потребує глибини переживання» [2, с. 35].

Навчання студентів в естрадному оркестрі сприяє розвитку інтерпретаційно-творчих якостей, що формуються в процесі колективного опрацювання музичних творів. У ході колективної інтерпретації здійснюється комплекс виконавських дій, пов'язаних з освоєнням нотного тексту, досягненням ансамблевої злагодженості як між групами інструментів, так і в межах усього оркестру, а також налагодженням творчої взаємодії в оркестрових колективах. Важлива роль у цьому процесі належить викладачу-диригенту, який має донести до виконавців власне бачення ідейно-художнього змісту твору. Усвідомлення студентами інтерпретаційного задуму диригента та його практична реалізація в роботі оркестру сприяють засвоєнню загальних принципів і процедур творчої виконавської діяльності.

У навчальному оркестрі є широкі можливості виховання у здобувачів почуттів і емоцій. Глибоке вивчення і художнє виконання різнохарактерних за стильовими та жанровими особливостями музичних творів надає можливість студентам зіставляти, оцінювати, вчитися відчувати більш досконале, глибоке, прекрасне. за словами М. Скорика, «Виконавець має відчувати музику зсередини, інакше вона не стане живою» [6, с. 118].

У навчальній роботі естрадного оркестру створюється можливість для застосування теоретичних знань, засвоєних здобувачами у процесі вивчення музично-теоретичних та історичних дисциплін. Власне, ці знання суттєво впливають на розвиток музичного мислення

студентів, вміння аналізувати, сприймати окрему музичну інформацію тощо. Вони найповніше виявляються у практичній діяльності оркестру. Зокрема:

- знання з історії музики (особливо естрадної та джазової) використовуються під час ознайомлення з музичним твором, композитором, епохою створення, що допомагає студентам усвідомити характер, стиль, художню сутність твору;

- знання з естрадної та джазової гармонії дають змогу студентам правильно розбиратися в акордово-структурних побудовах окремих гармонічних функцій у процесі колективної гри, розширювати уяву щодо застосування нестандартних гармонічних функцій, орієнтуватися та оперативно реагувати на складні гармонічні сполучення, які позначені акордовими цифровками;

- знання з поліфонії використовуються під час вивчення поліфонічних музичних творів різного типу, які спрямовані на розвиток у студентів поліфонічного мислення.

Важливе місце в роботі навчального естрадного оркестру для здобувачів має особистий приклад професійної діяльності керівника музичного колективу. Наявність сильної волі, володіння концентрованою і диференційованою увагою, швидкість реакції, здатність чітко висловлювати свої задуми, відчувати колектив «як єдиний і багато яскравий інструмент». Усі ці якості диригентської майстерності чітко передаються студентам у процесі колективного музикування, формуючи в них організаційні, педагогічні, вольові якості, зібраність і професійну спрямованість. «Диригент повинен чути музику не такою, якою вона є, а такою, якою вона має стати» – зауважував Г. Караян [1, с. 65].

Як засвідчує досвід, упродовж навчання студенти мають усі передумови для здобуття повноцінної методичної підготовки до роботи з оркестром у ролі диригента: вони опановують знання про оркестрові інструменти, особливості їх настроювання – як окремих інструментів, так і груп, вивчають їхній діапазон, набувають умінь організовувати репетиційний процес. Ця підготовка відбувається під виваженим керівництвом викладача-диригента, який допомагає долати найскладніші виконавські труднощі та спрямовує студентів до усвідомленої й творчої праці. Водночас здобувачі розвивають і організаторські якості, виконуючи обов'язки старости оркестру, концертмейстера групи тощо. Підсумком усього періоду навчання в естрадному оркестрі стає підготовка до державного іспиту з диригування, під час якого студенти-випускники виконують з оркестром два різножанрові естрадні або джазові концертні твори, здобуваючи кваліфікацію диригента естрадного оркестру.

Досягнення художньо-виконавського ансамблю здійснюється передовсім у процесі репетиційної роботи, який передбачає ознайомлення студентів з новими музичними творами, їх змістом, формою, вивчення нотного тексту, подолання складних технічних труднощів, досягнення взаєморозуміння між всіма учасниками музичного колективу як в технології гри, так і в питаннях інтерпретації.

Необхідно звернути увагу на ще один вид навчальної роботи, який ефективно впливає на репетиційний процес – набуття навичок читки нот з листа. Це має відношення до тих музичних творів, які не передбачені навчальним репертуаром оркестру. Цей процес здійснюється поступово, коли студенти ознайомлюються з великою кількістю музичних творів, засобами музичної виразності, характерними способами і прийомами звуковидобування й звуковедення, різноманітними ритмічними малюнками, штрихами, які є специфічними для естрадного та джазового виконавства. Чим активніше студенти будуть намагатися вникати у виконавський процес твору, тим глибше зможуть сприймати його характер, стиль тощо.

Перш ніж читати музичний твір, потрібно ознайомитися з ним за допомогою уявного читання, програвши його «в голові». Так, Р. Шуман рекомендував молодому музикантові: «Якщо тобі пропонують зіграти з листа незнайомий твір, то спочатку пробіжи його очима».

Колективна читка нот з листа суттєво відрізняється від індивідуальної насамперед особливістю візуального сприйняття нотного тексту, обсягом інформаційного впливу, здатністю оперувати реальним звучанням. Якщо соліст-виконавець, сприймаючи візуальний нотний текст, здатний внутрішньо чути звуковисотність та характер звучання кожної ноти до моменту її звуковидобування за індивідуальною читкою нот з листа – це, на думку Л. Сбітнева, «відтворює сприйняття». В оркестровому колективі, як правило, кожному окремому

оркестранту немає доцільності та фізичної можливості внутрішньо відтворювати кожну ноту. Він сприймає тільки реальне звучання цілого оркестру, при цьому слухаючи та аналізуючи звучання свого інструменту відповідно до гри партнерів.

Прикметно, що інформація, яку сприймають оркестранти, набагато об'ємніша та багатша за ту, яку сприймає соліст-виконавець. Тому для набуття колективної читки тон з листа важливо не тільки правильно виконувати свою партію в технологічному та художньому аспектах, але й досягнути тісного контакту з партнерами по групі для узгодження колективних дій.

Вищезазначені особливості навчання здобувачів в естрадному оркестрі, безумовно, не розкривають всіх граней виховного і розвиваючого впливу на діяльність оркестрантів у музично-виконавському колективі. Ми визначили, на нашу думку, найбільш головні, які впливають на побудову навчального процесу в естрадному оркестрі.

Отже, навчальний естрадний оркестр як форма колективного виду навчання є важливим чинником здійснення основних принципів навчання й виховання, розвитку творчих навичок і здібностей, формування професійних навичок і умінь гри в оркестрі. Оркестровий колектив здійснює також професійну підготовку майбутніх керівників естрадних колективів, озброюючи їх необхідними знаннями в сфері естрадного та джазового виконавства. Естрадний оркестр – це творча майстерня в якому виховуються й формуються майбутні керівники і диригенти естрадних колективів.

Список використаних джерел

1. Гозуло Г. Методика роботи із самодіяльним оркестром. К. : Муз. Україна, 1983. 136 с.
2. Костюк О. Сприймання музики і художня культура слухача. К. : Наук. думка, 2007. 122 с.
3. Методика роботи з оркестром (ансамблем) духових та естрадних інструментів. Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–II рівнів акредитації / укладач В. І. Коваль. Вінниця : Нова книга, 2005. 24 с.
4. Откидач В. Методика роботи з оркестром : навч.-метод. посіб. Х. : ХДАК, 2019. 125 с.
5. Пляченко Т. Методика роботи з музично-інструментальними колективами. Кіровоград : Імекс, 2009. 231 с.
6. Сбітнева Л. Методика музичного виховання. Луганськ : Альма-матер, 2005. 171 с.